

Bilaga F

Stådråd för badanläggningar

INLEDNING

Anläggningar med bassänger, bastu, dusch- och omklädningsrum kräver lite extra städning. Den varma och fuktiga miljön gör att mikroorganismer och bakterier trivs, samtidigt som det desinficerande klorret kan bilda farliga ämnen när det reagerar med smuts och föroreningar. Här följer några tips och råd för att uppnå en hygienisk badanläggning. En städkonsult specialiserad mot badanläggningar kan ge mer utförliga råd om lämplig städinstruktion och val av städutrustning, underhåll av denna samt lämpliga städkemikalier.

VILKA ÄR HÄLSORISKERNA?

Den mesta smutsen kommer från badgästerna t ex i form av fett från hud och kosmetika men det finns även mikroorganismer som bakterier, mögel och alger.

- Fotsvamp, vårtvirus, kan smitta via fuktiga golv. Magsjukevirus kan smitta i vattnet om man kommer i kontakt med viruset. Virus dödas relativt fort av klor.
- Alger och biofilmer är gömställen för mikroorganismer. Biofilm gör golvet fläckvis halt. Alger bildar grönaktiga ytor, "filmer".
- Legionella växer till i stillastående vatten med för låg temperatur. Bakterien kan orsaka lunginflammation.
- Pseudomonas aeruginosa är en sjukdomsframkallande bakterie som t. ex. kan ge feber, utslag, infektioner i ögon, öron. Är motståndskraftig mot klor.
- Cryptosporidium är en protozo som orsakar diarré. Är motståndskraftig mot klor.

I bassängvattnet bildar klor föroreningar med smuts som tillförs vattnet:

- Trikloraminer bildas när klor reagerar med kväve från t ex urin och svett. Bildar karakteristisk klorlukt i simhallen. Kloraminer är skadligt för hälsan. Påverkar främst badande med luftrörsproblem.
- THM (trihalometaner, främst kloroform) bildas när klor reagerar med organiska föreningar t ex hår- och hudrester. WHO har pekat ut ämnet som cancerframkallande och halterna ska hållas låga.

RENGÖRING

STÄDMETODER

I våta utrymmen används först kemikalier för upplösning av smuts, därefter mekanisk bearbetning samt avslutande avspolning. Termisk (värme) bearbetning kan användas både i simhall, duschrum och bastu och efter bearbetning ska den lösta smutsen spolats bort.

Det finns olika typer av städutrustning: skurmaskiner, slangar med munstycken, fuktmoppar, skurborstar av olika slag, skurblock, mirakelsvampar, skrapor och ångtvättar. Val av utrustning beror på behov och anläggningens förutsättningar.

Vid influensautbrott är hygienstädning särskilt viktig; dvs. glöm ej rengöring av handtag, kranar och lysknappar.

TVÅTT MED HÖGTRYCKSSPRUTA

Högtrycksprutning i bassängutrymme är i de flesta fall olämpligt. Vattenstrålen kan lätt dra med sig föroreningar, mikroorganismer eller rengöringsmedel ner i bassängvattnet. Vattendimman som bildas kan också föra med sig föroreningar och mikroorganismer ner i bassängvattnet. Ju högre tryck desto mer vattendimma och risk för skador på kakelfogar.

BOTTENSUGNING

Slam och andra partiklar i sedimenterar på bassängbotten. Bottensugning av bassängen är därför nödvändigt. I välbesökta anläggningar kan det krävas dagligen.

STÄDKEMIKALIER

Fettrester och biofilmer löses med alkaliska rengöringsmedel. Mikroorganismer dödas med desinficeringsmedel, salter löses med vatten, kalkavlagringar med sura rengöringsmedel och rost löses också med surt rengöringsmedel och mekanisk bearbetning är bra till allt. Grundregeln kan därför vara att använda alkaliskt rengöringsmedel 6 dagar i veckan och surt 1 dag i veckan. Tänk på allergiker och undvik allergiframkallande ämnen som vissa konserveringsmedel, parfymmer och färgämnen.

RENGÖRINGSMEDEL

Rengöringsmedlet måste vara anpassat för användningen. Undvik att rutinmässigt använda medel som är starkt basiska eller sura eller som innehåller organiska lösningsmedel, eftersom de sliter mer på material och innebär en ökad arbetsmiljörisk. Rengöringsmedel som innehåller exempelvis tensider, fenol, komplexa fosfater eller ammoniak kan, om de kommer ner i bassängvattnet, bl.a. försämra effekten hos reningsfilter, förorsaka skumbildning och orsaka höga halter av bundet aktivt klor. Medel som innehåller kolföreningar kan ge klorerade kolföreningar som trihalometaner. Innehåller medlet kväveföreningar, som ammoniak, kan kloraminer bildas.

Tänk på att två kemiska produkter som var för sig inte är farliga kan bli det om de råkar blandas. Välj så få städkemikalier som möjligt och håll inte för mycket i lager vid anläggningen. Överdoser aldrig – detta kan tvärtom vara antiproduktivt genom att en ”kemhinna” uppstår på ytor där smuts lättare fastnar än annars.

DESINFEKTIONSMEDEL

Det är inte nödvändigt att rutinmässigt använda desinfektionsmedel på ytor. Rengöringsmedel tillsammans med mekaniska metoder är normalt tillräckligt för att upprätthålla en god hygien. När desinfektionsmedel används ska ytan vara rengjord och slät; smuts försämrar desinfektionsmedlets effekt. Misstänker man en allvarlig smitta är det bäst att höra med expertis hur en sanering ska göras.

OLIKA YTOR OCH UTRYMMEN

BASSÄNGEN

Bassängen behöver bottendammsugas, helst varje natt, minst 2 gånger per vecka. Vattenlinjen ska rengöras frekvent från fettavlagringar och smuts (gäller anläggningar utan skvalprännor). Undvik kemikalier om möjligt; använd istället mirakeltrasa, milt skurblock etc. Varannan till var tredje vecka ska också bassängväggar under vattenytan rengöras. Små anläggningar kan möjligen sänka intervallet något. Det är mycket viktigt med regelbunden rengöring av skvalprännor (varje vecka), utjämningsstankar (minst 2 gånger per år), och andra ”dolda” delar som ingår i bassänganläggningen. Det ska finnas rutiner för backspolning/rengöring av filteranläggningen. Bubbelpooler bör tömmas och rengöras 1 ggr i veckan med alkaliskt medel eller mirakeltrasa. Surt medel kan behövas ibland för kalkavlagringar. Det är viktigt att smuts och rengöringsmedel inte kommer ned i bassängvattnet. Töms bassängen är det viktigt att detta sköljs bort innan påfyllning av vatten.

BASSÄNGGOLV

Vid daglig golvrengöring används alkaliskt rengöringsmedel och mekanisk bearbetning. Minst 1 gång per vecka används istället surt rengöringsmedel. Spola noga efter så kemikalier försvinner. Vid användning av surt rengöringsmedel ska golvet vara vått, annars uppstår skador på fogarna.

Glöm inte att rengöra simdynor, bassängleksaker etc. Dessa städas lämpligen samtidigt som bassänggolvet.

DUSCHRUM

Samma som *Bassänggolvet*. Golvbrunnar behöver städas dagligen för att undvika lukt; ta bort skräp och spola med vatten. Några gånger i månaden städas de med rengöringsmedel. Kaklade väggar bör städas varje vecka med alkaliskt rengöringsmedel och ca 1 gång per månad med surt rengöringsmedel. Toaletter städas med rengöringsmedel för sanitetsporslin och desinfektionsmedel används på ytor som det kan användas på.

BASTU OCH ÅNGBAD

Lavarna kan torkas av med fuktig trasa under dagen. Den större dagliga städningen måste göras när bastun är kall. Behandla ytorna med lätt mekanisk bearbetning och rengöringskemikalier, t.ex. såpa eller doftfritt desinfektionsmedel med efterföljande spolning. Golv och väggar rengörs som i *Duschrum*. Sittskydd är ett sätt att förbättra hygien.

OMKLÄDNINGSRUM

Här behövs en kombination av torra och våta metoder, pga. dammet. Golv behöver våtstädas dagligen och sittbänkar behöver desinficeras frekvent. Bänkar, hyllor och plana ytor torkas med mikrofiberduk eller fuktad trasa. Innertaken och väggar behöver städas ett antal gånger per år.

ÖVRIGT

Rutiner ska också finnas för rengöring av frånluftgaller och ventilationsdon, fönstervätt, rengöring av inredning, möbler, trädetaljer, vård av rostfria detaljer etc. Höghöjdsstädning bör läggas in årligen när anläggningen är stängd.

INFORMATION

Det är viktigt att arbeta med förebyggande åtgärder, skyltning, information, och andra rutiner för att få gästerna att duscha innan de badar. Bjud gärna på schampo och tvål i duscharna. Det gör mycket stor skillnad för badvattnet om badgästerna duschat noga och schamponerat håret innan bad.

STÄDUTRYMME

Städutrymmena bör vara avskärmade och ha fungerande frånluftsventilation. Städutrymmena ska ha lättstädade ytor och vara utrustade med vask med fungerande avlopp samt varmt och kallt vatten. Kemikalieförteckning över städkemikalier ska finnas anslagen i städutrymmet. Moppar och dyl. ska kunna hängas upp på tork.

EGENKONTROLL – STÄDNING

- Dokumentera städrutiner och städschema, inkl. inhyrd städfirma. Rutinen bör inkludera hur städmaterial rengörs och städredskap underhålls.
- Dokumentera ansvarsfördelning, utse städansvarig. Denna ansvarar t ex för att bra städkemikalier väljs, säkerhet ur arbetsmiljösynpunkt uppnås, förpackningar är märkta med information om risk och skyddsfraser, äldre kemikalier städas bort (bäst före-stämpel) och att kemiska produkter lagras på ett säkert sätt.
- Upprätta kemikalieförteckning över städkemikalier
- Gör en riskbedömning; t ex analysera nogsamt valda städkemikalier

LAGSTIFTNING

- Miljöbalken (1998:898).
- Socialstyrelsens allmänna råd(SOSFS 2004:7) om bassängbad
- Socialstyrelsens handbok om bassängbad- hälsorisker, regler och skötsel